

Könyvtároshallgatók felkészítése a számítógép használatára

A *Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán* az ismert hazai nehézségek (számítógépek hiánya stb.) közepette, az 1983–84-ben bevezetett tantervek alapján készítik fel a hallgatókat a számítógép használatára. Mivel csak egy Commodore-64-es személyi számítógépük van, elsősorban sokféle program-csomagot dolgoztak ki; részben oktatócsomagokat (pl. az angol és német nyelv tanulásának segítésére), részben pedig olyanokat, amelyek egyes könyvtári munkafolyamatok (pl. kölcsönzés-nyilvántartás, állomány-ellenőrzés, KWIC- és KWOC-indexkészítés) gépesítését szolgálják.

Céljuk, hogy a hallgatókban a számítógépesítéssel kapcsolatban pozitív magatartást alakítsanak ki, hogy képesek legyenek a számítógépes szakemberek partnereivé válni. Az online keresésnek az elméleti vonatkozásait a főiskolán tanulják meg, gyakorlati alkalmazását a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtárában (a DIALOG adatbázis használatával) gyakorolhatják a hallgatók.

/TOKAJI NAGY E.–PÁLVÖLGYI M.: Preparation for the use of computers in library science education. 9 p./

Egyetemi hallgatók oktatása az online keresésre

A hazai szakközönség körében jól ismert a *Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtára* úttörő tevékenysége a számítógépes adatbázisok használatának meghonosításában. A nappali vegyészhallgatóknak, végzett mérnököknek, valamint a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola könyvtáros hallgatóinak gyakorlatokat rendeznek a DIALOG, az SDC és az STN International adatbázisokban való keresésben. A résztvevők száma 1984-ben 138, 1987-ben 192 volt, az online keresésre fordított költség 1983 és 1987 között 2714 dollárról 7775 dollárra emelkedett, miközben 1987-től igénybe vehették az STN 90%-os oktatási kedvezményét is. 1987-ben 169 témát kerestek 100-nál több felhasználónak.

/EGYHÁZY M.: Students' training for online searching in the Central Library of the University of Veszprém. 7 p./

A könyvtárosok növekvő szerepe az információtudomány alkalmazásában

Az információgazdaság követelményeinek létrejötte Magyarországon is szükségessé teszi, hogy legyen információs politika és ez következetesen érvényesüljön. A könyvtárak és a könyvtárosok

hagyományos feladataik teljesítése mellett olyan új tennivalókkal szembesülnek, amelyeket csak a munka automatizálása útján tudnak teljesíteni. A magyar szellemi termékeket el kell juttatni a nemzetközi számítógépes adatbázisokba, a külföldi eredményeket pedig a magyar szakemberek számára hozzáférhetővé kell tenni.

Az információcsere kulcsfigurája a könyvtáros, akinek a gondozott szakterület ismerete mellett nemcsak a hagyományos szakismeretekkel, de mindinkább a modern információk technológiák ismeretével is rendelkeznie kell, mert csak így tudja biztosítani a kutatás és oktatás információs feltételeit, és szükség esetén magas színvonalú információkat nyújtani gazdasági döntések előkészítéséhez is.

/LEBOVITS I.: Librarians' increasing role in applying and going in for the science of informatics. 10 p./

Gyűjteményfejlesztés az észttudományos könyvtárakban

Az Észttudományi SZSZK-ban 1985-ben 664 tudományos és szakkönyvtár működött, 32,3 milliós állománnyal. A beszámoló ezek közül a 8 legnagyobb (ezek nem csak műszaki gyűjtőkörűek) állományfejlesztésének, őrzésének összehangolására irányuló törekvésekkel foglalkozik.

A 70-es években létrehozott *Könyvtárközi Állomány Bizottság* nevű tanácsadó és összehangoló testület elsőként a szabványok, szabadalmak és más műszaki dokumentumok gyűjtését és tárolását hangozta össze. Úgy egyeztek meg, hogy ezeket a dokumentumokat az *Észttudományi Könyvtár* (9,6 milliós állományában 8,4 millió szabadalmi leírás, 1 millió szabvány és gyártmánykatalógus van) gyűjti és tárolja, a többi könyvtár vagy teljesen beszünteti, vagy csökkenteni gyűjtésüket.

A következő megállapodás az orosz nyelvű disszertációk szerzői kivonatainak gyűjtésére vonatkozott. Eszerint az 1917 előtti kiadottakat a *Tartui Állami Egyetem Könyvtára* (4,2 millió egység), a későbbieket az *Észttudományi Könyvtár* (3,6 millió egység) gyűjti és tárolja. A többi könyvtár a gyűjtőkörébe tartozókat szükség szerint megtarthatja, ha nem, 10 évi őrzés után átadja az Észttudományi Könyvtárnak.

A hatvanas évek végén szociológiai vizsgálatot végeztek a felső- és középfokú oktatási szakemberek tájékozódási igényeinek megismerésére. Ez számos hiányt tárt fel az állományokban, és sok javaslat született a gyarapítás megjavítására.

A 70-es években a tudományos könyvtárak növelték az előfizetett folyóiratok számát. Hogy a szükségtelen párhuzamosságokat elkerüljék, összehangolták az előfizetéseket, majd a raktározást és az őrzést. Minden könyvtár meghatározta – minőségi és használati szempontok, olvasói igényei és tárolási

lehetőségei alapján – minden folyóirat őrzési idejét (5, 10, 15, 20, 25, 30 év, ill. állandó), amelyeket azután egy központi katalógusban összesítettek. Ha találtak állandó őrzöt valamely periodikumra, a többi könyvtár belátása szerint csökkenthetette őrzési idejét. A könyvtárak kötelezték magukat, hogy betartsák a vállalt őrzési időt, ill. hogy a többieket értesítik a változásokról.

A könyvbeszerzés összehangolása még bonyolultabb feladatnak ígérkezett. Ennek során a könyvtárak állományát nemcsak a használat, hanem a tudományos érték alapján is elemezték. (Minél több adatot veszünk figyelembe a használatból és a gyűjtemény összetételéből, annál jobb lesz a szervezésünk.) Az összehangolásra irányuló erőfeszítések ezen a területen is egy vizsgálattal kezdődtek a 70-es években. Ennek során a vizsgált könyvtárak állományából egy 0,75%-os mintát vettek (a betűrendes katalógus M betűjétől kezdődően), majd közös katalógusban rögzítették a minta valamennyi könyvének adatait, lelőhelyét és igénybevételét. Az

adatokat számítógéppel dolgozták fel. A vizsgálat azt mutatta, hogy az észt könyvek példányszáma nőtt az évek során, s a külföldi könyvekből is többet szereztek be néhány tudományterületen. A vizsgálat keretében kidolgozták egy *Állami Tárolókönyvtár* alapelveit.

A vizsgálat második szakasza a 10 évvel későbbi állapotra és az eltelt évtized alatti változásokra vonatkozott. Ennek során az észt és az orosz könyvek adatait a nemzeti bibliográfiák lapján rögzítették és később egészítették ki a könyv lelőhelyére és használatára vonatkozó adatokkal. A vizsgálat értékes adatokat szolgáltatott mind az egyes könyvtárak, mind könyvtárak együttesének szervezésére és állományára vonatkozóan, továbbá sokféle szempontú elemzést tett lehetővé. Ennek alapján előkészületben van az észt tudományos könyvtárak *Összehangolt Állománygyarapítási Terve*.

/KIKAS, K.: Collection management in scientific libraries of Estonia. 3 p./

A referátumokat készítette: Kiss Jenő

Felmérés az IATUL tagkönyvtáiról 1985-ben

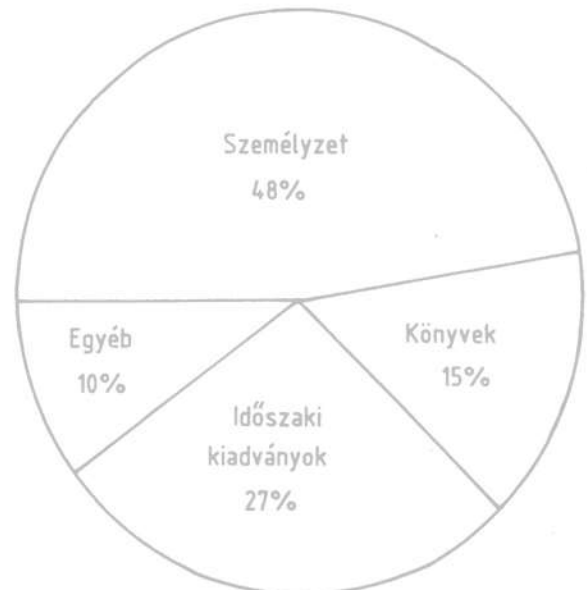
Az IATUL titkársága, amely gyakran készít különféle statisztikákat a tagságról, 1985 áprilisában úgy határozott, hogy a jelen és jövő számára hasznos lenne a tagkönyvtárak működési adatait regisztrálni.

1985 nyarán küldték ki 120 tagkönyvtárnak a 11. IATUL-konferencia résztvevői által módosított kérdőívet; 58 érkezett vissza kitöltve. Az összesített adatokat tartalmazó 8 ábra a tagkönyvtárak általános jellemzőit mutatja be.

Néhány esetben az adatszolgáltató könyvtár válasza nem illett a kérdőív rovataiba, más esetekben néhány nem tipikus könyvtár adatait kellett elhagyni, mert torzulást okoztak volna az összesítésben. Ezért minden ábrán feltüntették, hány könyvtár adatait tartalmazza.

Az 1. ábra 41 könyvtár költségvetésének átlagos megoszlását mutatja meg a személyzet, a könyvbeszerzés, a folyóirat-beszerzés és az egyéb költségek között. Ebből az tűnik ki, hogy a könyvtárak költségvetésük átlagosan 48%-át költik a személyzetre, 15%-át könyvbeszerzésre, 27%-át időszaki kiadványokra és 10%-át egyéb célra.

50 könyvtár évi költségvetése USD-ban jelenik meg a 2. ábrán. Hat olyan könyvtár van, amelynek évi költségvetése félmillió dollárnál kevesebb, s mindössze egy könyvtár költségvetése éri el a 10 millió dollárt.

1. ábra 41 könyvtár átlagos költségeinek megoszlása